

Kotiseutu ajassa –hanke

Hankenumero 6414

LOPPURAPORTTI

1. Kotiseutu ajassa – hankkeen taustaa
2. Kysely kotiseutumuseoille
3. Kooste esiselvityksen tuloksista
4. Lehdistötiedote
5. Syystervehdys museotoimijoille
6. Museoammattilaista tarvitaan
7. Hankkeen toimintasuunnitelma (jatkohanke)
8. Hankkeen tavoitteet ja aikataulu (jatkohanke)
9. Tiivistelmä: Arvio esiselvityksen hyödyistä

Hallinnoija: Nivala-Seura ry.
Yhteistyökumppanit: Kalajokilaakson Kotiseutuliitto ry.
Pyhäjokialueen Kotiseutuliitto ry.

Rahoittaja: Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto
Ohjelma: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007-2013
Toimintalinja: Leader
Toimenpide: Alueiden ja valtioiden välinen yhteistyö
Toimintaryhmä: Keskipiste-Leader ry.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Kotiseutu ajassa –hankkeen taustaa

Kotiseutu ajassa –hankkeen tavoitteena on kotiseutumuseoiden ja matkailun yhteistyön tiivistäminen. Hanketta hallinnoi Nivala-Seura, ja hanke on nyt esiselvitysvaiheessa. Esiselvityksen tekee museoalan asiantuntija Jaana Juntto-Rautio (FM) kesän 2009 aikana.

Hankkeella on vahva ja toimiva pohja alueella vuosina 1997-2000 toteutetun **Museoprojektin** jäljiltä. Museoprojekti nosti esiin alueen museoiden omat erityispiirteet ja vahvuudet luomalla museoille painopistealueet. Tältä pohjalta lähdemme kartoittamaan Kotiseutu ajassa hankkeen toimintamahdollisuuksia tämän esiselvityshankkeen puitteissa.

Esiselvityshanke selvittää Siika-, Pyhä- ja Kalajokilaaksojen kuntien kotiseutu- ja erikoismuseoiden mahdollisuudet lähteä mukaan painopistealueidensa ja vahvuksiensa tuotteistamiseen kulttuurimatkailun ja kotiseutuopetuksen hyödynnettäviksi. Tuotteistaminen voitaisiin toteuttaa esimerkiksi erilaisten opetuspakettien, kiertonäyttelyiden, teemavierailujen ja –retkien kautta. Kulttuurimatkailun osalta esiselvityksessä kartoitetaan ennen kaikkea museoiden palvelut matkailijoille osana muuta toimintaa. Tavoitteena on tiivistää museoiden yhteistyötä alueen tapahtumajärjestäjien sekä matkailuyrittäjien kanssa. Esiselvityksessä kartoitetaan erityisesti niin alueen sisä- kuin ulkopuolelta tulevien ryhmien palveleminen osana muuta toimintaa. Kartoitus kohdistetaan kulttuuri- ja liikuntatapahtumien yhteydessä tapahtuviin vierailuihin, kuntoutus- ja virkistyslaitosten tarjoamiin oheispalveluihin sekä Kalajoella yöpyvien matkailijoiden päiväretkien järjestämiseen alueella. Selvitämme myös, kuinka alueelle voitaisiin järjestää museotyöhön liittyvää koulutusta ja muuta museoammattillista toimintaa yhteistyössä eri järjestöjen kanssa.

Esiselvityshankkeen ohjausryhmässä toimivat Harri Turunen ja Tuula Aitto-oja Oulaisista, sekä Kari Krapu ja Hanna Järviluoma Nivalasta. Hankkeen projektisihteerinä toimii Jaana Juntto-Rautio.

Mukana olevat kunnat:

Alavieska, Haapajärvi, Haapavesi, Kalajoki, Kärsämäki, Merijärvi, Nivala, Oulainen, Pyhäjoki, Pyhäjärvi, Pyhäntä, Reisjärvi, Sievi, Siikalatva ja Ylivieska. Lisäksi kartoitetaan Vihannin ja Siikajoen halukkuus ottaa osaa hankkeeseen, jolloin hanke kattaisi Siika-, Pyhä- ja Kalajokilaaksot kokonaan Raahea(jossa museotyö jo hoidetaan ammatillisesti) lukuun ottamatta.

Yhteistyötä toivoen:

Jaana Juntto-Rautio FM/ projektisihteerinä

Pilkkitie 2 B 9

90550 Oulu

040 416 1681

jaana.juntto-rautio@nivalaseura.fi

Kotiseutu ajassa –hankkeen esiselvityshanke / Jaana Juntto-Rautio

KYSELY KOTISEUTUMUSEOILLE

Museon nykytila

Mikä taho omistaa museon ja vastaa sen toiminnasta?

Millaisin määrärahoin museo toimii?

Työntekijöiden ja vuosittaisten vierailijoiden määrä? Aukioloajat ja saavutettavuus?

Museorakennusten tämänhetkinen kunto?

Miten luettelointia hoidetaan?

Vastaanotetaanko uusia esineitä?

Millainen museon varastotilanne on?

Millaista yhteistyötä museo tekee koulujen ja oppilaitosten kanssa?

Mitkä ovat museotyön suurimmat haasteet ja ongelmat tällä hetkellä?

Museoprojektin taustaa

Näkyvätkö aiemman museoprojektin kanssa määritellyt painopisteet museotyössä?

Onko painopisteiden suhteen muutostoivomuksia tai muuta tarvetta uudistua?

Onko museolle kerätty 1960-70-lukujen esineistöä? Olisiko tähän halua?

Millaiset mahdollisuudet paikkakunnallanne on ottaa osaa suunnitteilla olevaan Kotiseutu ajassa – hankkeeseen?

Matkailu ja museon tuotteistaminen

Kuinka museonne mainostaa ja markkinoi itseään?

Mihin tapahtumiin (esim. kotiseutuviikko) museo ottaa osaa? Miten?

Millaista yhteistyötä teette paikallisten tapahtumajärjestäjien tai matkailuyrittäjien kanssa?

Löytyykö halua ja resursseja tiivistää yhteistyötä?

Mitä yhteistyökumppaneita hankkeelle voisi pitäjästänne löytyä? Esim. kulttuuritapahtumia?

Mitä museoprojekti voisi tarjota

Opetuspaketteja alueen museoiden käyttöön: onko tietyille aihepiirille erityisesti tarvetta?

Pienimuotoisten kiertonäyttelyiden laatiminen yhteistyössä alueen museoiden kanssa, esimerkiksi alueelle tyypillisistä elinkeinoista ja vanhoista työtavoista: myös koulujen ja kirjastojen käyttöön.

Teemavierailujen ja –retkien järjestäminen yhteistyössä alueen eri tapahtumien sekä kuntoutus- ja virkistyslaitosten kanssa. Retkiä voisi järjestää myös kotiseuturetken tapaan alueen museoiden kesken, esimerkiksi vuoroin vieraissa –periaatteen mukaisesti.

Olisiko museollanne tarvetta museoammattilaisen tarjoamalle opastukselle ja esimerkiksi kesätyöntekijöiden koulutukselle?

Kotiseutu ajassa –hankkeen esiselvityshanke/ Jaana Juntto-Rautio projektisihteeri

Kooste esiselvityksen tuloksista

Alavieska

Alavieskan museona toimii Hannulan Kotiseutumuseo. Hannulan kotiseutumuseo esittelee Väinö ja Viivi Hannulan elämää, ja sen lisäksi esitellään Alavieskan kotiseutumuseon esineistöä. Kotiseutumuseon ja kotimuseon toiminnan yhdistäminen ei ole ongelmatonta, ja siihen tulee kiinnittää huomiota hankkeen puitteissa. Mitä enemmän Hannulan museo ottaa vastuuta kotiseutumuseon toiminnasta ja aineistosta, sitä enemmän koulutusta ja opastusta tarvitaan. Museoalan opiskelijoiden palkkaaminen olisi aiheellista.

Tiedot Viivi ja Väinö Hannulasta ja heidän elämästään ovat puutteelliset. Tilanteen korjaaminen on ensisijainen tehtävä. Yhteistyössä kansalaisopiston kanssa voisi järjestää perinnekurssin, jossa kerättäisiin muistitietoa Väinöstä ja Viivistä. Kenties heidän elämäntarinansa koostamisessa voitaisiin tehdä yhteistyötä Kärsämäen elämäntarina-yhdistyksen kanssa. Näyttelyn ryhdyttäminen tekstein ja kuvin parantaisi itseohjautuvuutta ja lisäisi museon kiinnostavuutta.

Villiintyneen puutarhan kunnostamisessa yhteistyökumppani voisi olla esimerkiksi Haapaveden ammattiopiston Nora-instituutti.

Haapajärvi

Haapajärvi on yksi alueen vahvoista museopitäjistä. Museotyö on suunnitelmallista, ja erityisesti rakennusten kuntoon sekä kotiseutumuseon pihapiirin turvallisuuteen on kiinnitetty huomiota. Makasiinimuseon uudelleen järjestämistä ja tilan jakamista esimerkiksi liikuteltavilla sermeillä suositellaan, jotta esinekokonaisuudet pääsevät paremmin esiin.

Lämpimän säilytystilan saaminen yhteisesti Ståhlbergin museon kanssa olisi tärkeää. Kotiseutumuseon puolella on ollut puhetta tyhjän koululuokan saamisesta (yläasteelta) vaihtuvaa näyttelyä varten. Tämä mahdollistaisi kattavien näyttelykokonaisuuksien laatimisen koululaisten nähtäville.

Ståhlbergin museolla tärkein työ on kunnollisen opasvihkosen laatiminen. Myös kuunneltava opastustalenne on suunnitteilla.

Haapavesi

Haapaveden museotyön suurin ongelma on varastotilan ja näyttelytilan puute. Museolla on käytössä koulumuseon vieressä sijaitseva Härön talo tilapäisenä varasto- ja näyttelytilana, mutta toiminnan jatkosta ei ole tietoa. Ammatilliselta kannalta katsoen museotyö on keskimääräistä paremmalla tasolla: luettelointi on ajan tasalla, näyttelyt on rakennettu ammattimaisesti, ja kokoelmien digitoiminen on käynnissä.

Perusnäyttely kaipaa uudistamista, sillä kävijämäärät ovat laskeneet. Oman paikkakunnan erityisaloihin halutaan panostaa jopa entistä enemmän. Kaupungintalon alakerran museossa nyt varastona oleva ns. pikkuhuone halutaan näyttelytilaksi, sinne voisi sijoittaa esimerkiksi perusnäyttelyn ”peruspuolen”, eli tuvan ja kamarin kalustuksen ovelta tutkailtavaksi interiööriksi. Toinen vaihtoehto on näyttelytoiminnan siirtäminen kokonaan Härön taloon, ja kosteusongelman ”kellarimuseon” muuttaminen varastoksi.

Haapavedellä olisi mahdollista laatia lyhytkestoisia näyttelyitä kirjaston vitriinitiloihin, käytössä on myös sermit lukusalissa. Samoin Haapavesi folkeille on tehty teemanäyttelyitä aiemminkin. Niin kauan kuin Härön talon tulevaisuus on avoinna, on aiheellista painottaa toimintaa tällaiseen piennäyttelytoimintaan.

Myös Haapaveden lukio on ilmoittanut olevansa halukas tekemään yhteistyötä museon kanssa kotiseutuhistoria-kurssin kautta.

Kalajoki

Kalajoella museotyö jakaantuu kunnan omistaman ja ylläpitämän Havulan, sekä kotiseutuyhdistyksen kotiseutumuseon ja kalastusmuseon kesken.

Museoille tarvittaisiin kunnolliset nettisivut sekä esitteitä. Myös museopedagogista työtä, esimerkiksi opetuspaketteja koululaisryhmille, kaivataan. Ammatillisesta työvoimasta sekä taloudellisista resursseista on pulaa.

Kalastusmuseolle kaivataan lisää kuvitusta, tekstejä sekä kunnollinen esite. Myös kotiseutumuseon esine olisi syytä painovirheen vuoksi uusia. Kotiseutumuseolla ei ole edes oppaiden käytössä minkäänlaista tietopakettia museon esineistä. Esineet jäävätkin irrallisiksi ja yleisiksi, vaikka paikkakunnan monipuolinen henkilöhistoria ja museon aineisto mahdollistaisi henkilöhistoriallisten tarinoiden ja esineiden taustojen voimakkaan esiin tuomisen.

Erityistä mainittavaa: Efraim Kilpisen tekemä erityislaatuinen mallinen kantele. Efraim ja Oskari Kilpisen kanteleentekotaitoja kannattaa esittelyssä hyödyntää ja korostaa. Myös kansanmusiikkia ja pelimanniperinnettä kannattaa hyödyntää, nuorekkaasti laadittua kuva- ja tekstinäyttelyä voisi suunnata vaikkapa Kalajoen juhannus-festivaalien suuntaan.

Rautio:

Raution kotiseutumuseota vaivaa epäjärjestelmällisyys sekä kaikenlaisten näyttelytekstien puute. Esiin voisi nostaa mm. rautiolaisen virsirunoilija Leonard Typön aiempaa paremmin; vaikkapa aivan tuvan puolelle, sillä se loisi jopa entistä vahvemman pohjan museolla pidettäville seuratilaisuuksille.

Raution kotiseutuyhdistyksen hallinnassa ja museokäytössä on myös koristeveistäjä Eino Takkusen koti. Rakennuksessa pidetään peruslämpö talvella, ja siellä säilytetään myös museon herkkää aineistoa, kuten kirjoja ja valokuvia. Rakennuksen käyttömahdollisuudet ovat moninaiset, käyttö

on organisoitava ja huolehdittava esineistön luetteloinnista sekä pihapiirin käytettävyydestä, sekä pihapiirin alkuperäisen luonteen säilyttämisestä.

Kärsämäki

Museon tuotteistaminen voisi lähteä liikkeelle yhteistyössä Paanukirkon toiminnan sekä Elämäntarinafestivaalien kanssa. Myös Suomelan leirintäalueen vilkastunut toiminta mahdollistaisi yhteistyön myös ulkomaalaisten matkailijoiden kanssa.

Lämpimän tilan käyttöön saaminen mahdollistaisi esineistön monipuolistamisen mm. tekstiilien osalta. Myös uudemman museoaineiston hankkimisesta on ollut puhetta, mutta säilytystilojen puute estää hyvienkin tarjousten vastaanottamisen. Sen sijaan toivotaan, että paikkakunnan hyvien kotimuseoiden kanssa voitaisiin tehdä yhteistyötä esimerkiksi tarjoamalla luettelointiapua.

Kärsämäen museolla museoprojektin kädenjälki näkyy. Erityisalaksi määritelty Frosterius pitäisi saada paremmin esille. Pieniä parannuksia: sänkyjen täyttäminen pedatun näköisiksi, mattoja lattialle. Tärkeää olisi laatia "huonekartat" museon esineistä, jotta esittelijä tietäisi, mikä mikäkin esine on. Myös esittelijöiden koulutus olisi tärkeää.

Merijärvi

Museoprojekti keskeytyi Merijärven kannalta hyvin hankalaan vaiheeseen. Vanha näyttely oli purettu varastoon. Suunnitelma ja materiaali olivat olemassa. Loppujen lopuksi näyttely pystytettiin talkoovoimin, joten perusnäyttelyssä on pientä toiminnallista parannettavaa. Pystytyksen yhteydessä näyttelylle laadittiin kätevä ja hyvin toimiva esittelykansio.

Merijärven muinaismuistomerkeistä museolle laadittu lista ei kata kaikkia tiedossa olevia paikkoja, ja kartta, johon muistomerkit on merkitty, on epäselvä ja huonolaatuinen. Tässä olisi parannuskohde. Osa muinaismuistoista on helposti saavutettavan matkan päässä, joten esimerkiksi matkailukarttaa ja paikkojen merkitsemistä esimerkiksi info-tauluin voisi harkita ainakin muutaman kohteen suhteen.

Nivala

Katvalan kotiseutumuseo on tyyppiesimerkki hyvin hoidetusta kotiseutumuseoalueesta. Joihinkin tiloihin voisi harkita Pyhäjoen museolla toteutetulla tyylillä itseohjautuvia näyttelyitä, eli siis näyttelytekstien ja kuvien sijoittamista interiööreihin.

Navettarakennus oli lähinnä varastokäytössä. Mikäli varastotiloja olisi enemmän, voisi hyväkuntoisen rakennuksen hyödyntää karjanhoitoa esittelevän näyttelyn tilana.

Kyösti Wilkunan työhuonemuseo kaipaa opasteita, sekä pienen jaettavan esitteen, opasteeksi interiöörin katselemiseen.

Kallion museolla kaipaamaan jäi mukaan otettavaa luetteloa Kalervo Kallion valmistamista muistomerkeistä, joihin vierailijat (eritoten ryhmät) voisivat käydä tutustumassa matkansa

varrella. Itseohjautuvasti toimiakseen museo kaipaisi interiööritiloihin tekstityksen. Myös vitriinien tietoja voisi monipuolistaa, esimerkiksi Kalervo Kallion työvälineiden nimillä ja käyttötarkoituksilla. Kyösti Kallion saamien kunniamerkkien suhteen esimerkiksi Pohjoismaiden päämiehiä esittävän kunniamerkin tarina voisi olla vitriinissä luettavana. Kaisa Kalliosta museovierailijat usein kysyvät ja kaipaisivat hänenkin esineistöään esille.

Kehitettävää: kävelyreitien merkitseminen keskustasta Kallion museolle, opasvihkosen laatiminen Kyösti Wilkunan työhuonemuseolta Tillaripuiston kautta Kallion museolle: vihkosta voisi jakaa reitin molemmissa päissä.

Oulainen

Oulaisten kotiseutumuseolla ei ole käytännössä toimintaa. Sijainti on huono, ja katto on uusittava pikimmiten. Esiin on noussut ajatus siirtää kotiseutumuseo Wanhan Woiman perinnekeskuksen alueelle.

Kehittämiskohteeksi ehdotetaan myös Oulaisten kotiseutumuseon ja Wanhan Woiman perinnekeskuksen toimintojen yhdistämistä esimerkiksi siirtämällä kotiseutumuseon rakennukset ja toiminnan perinnekeskuksen alueelle omaksi museaaliseksi toimivaksi kokonaisuudekseen. Myös kotiseutuyhdistyksen ja Wanhan Woiman toiminnan yhdistämistä pitäisi suunnitella.

Wanhan Woiman mainostaminen, toimintakauden pidentäminen ja opastekylttien saaminen tienvarsille.

Pyhäjoki

Pyhäjoen Annalan museossa rakennuskanta on laaja, ja sen kunnossapito vie resurssit. Museotyö on kuitenkin perusteiltaan kunnossa: siivouksesta huolehditaan ja museon aukioloajat ovat hyvällä mallilla. Myös valaistukseen ja valvontaan on panostettu. Museotyöntekijöinä käytetään kunnan koululaisia, joten esittely on usein ammattitaidotonta. Esittelyyn tulisi panostaa, laatimalla vaikka kattavan museo-oppaan oppaiden käyttöön. Osa museon näyttelykokonaisuuksista on kuitenkin käsikirjoitettu itseohjautuviksi: näyttelytiloissa on tekstejä ja kuvia. Nämä kuitenkin olisivat tyylikkäämpiä laminoituina ja kehystettyinä, museoprojektin tyyliin.

Pyhäjärvi

Pyhäjärven museorakennus on vanha lainamakasiini. Rakennuksen kunto on ongelmallinen: huopakatto ei vuoda, mutta tihkuttaa läpi vettä, ilmeisesti huopa on irronnut liimauksistaan. Rakennuksen taakse on muodostunut ojankaltainen vyöhyke, joka kerää vettä. Pihapiiri tulisi kunnostaa esimerkiksi salaojittamalla ja maa-ainesta poistamalla.

Epäjärjestelmällinen esinejärjestely ja esineiden verrattain suuri määrä vaikeuttavat esineisiin keskittymistä ja myös museoesittelyä. Esimerkiksi Pirulan rosvojen tiirikat ansaitsisivat enemmän tilaa ja meheviä tarinoita ympärilleen. Kuva- ja tekstinäyttely metsärosvoista voisi puolustaa paikkaansa esimerkiksi Pyhäsalmen tanssilavalla. Tansseihin voisi myös toimittaa museon

mainoksen, ja esimerkiksi keskiviikkojen aukioloaikaa voisi harkita, mikäli kävijämäärää halutaan nostaa.

Kehitettävää: luettelointi ja kortistointi ajan tasalle, näyttelyn järjestäminen ja tekstien laatiminen/museoprojektin valmiiden tekstien hyödyntäminen, näyttelyiden kuvitus, taustatutkimus. Museoesittelystä on tehty aikoinaan videotallenne, jonka muuttaminen dvd-muotoon olisi varmasti hyödyllistä vähintäänkin opaskoulutuksessa, mutta myös koulujen käytössä.

Erityistä: jyvämäkasiini itsessään hyvässä kunnossa sisäpuolelta, seinien kaksikertaisuus näkyvissä, tikkaat ja jyvänpudotusaukot hyvin näkyvissä, myös seinien ”jyvämittatikut”. Myös muuta makasiiniin itseensä liittyvää esineistöä ilmeisesti löytyy. Yksi erikoistumiskohde voisikin olla lainamakasiinitoiminta.

Pyhäntä

Pyhännän kotiseutumuseon toiminnasta vastaa Pyhännän kunta. Museo on ollut avoinna kesällä 2009 kaksi viikkoa heinäkuussa.

Pyhännän museo sijaitsee metsäisellä mäellä. Auto pitää jättää uimarannan parkkipaikalle. Parkkipaikkojen saaminen lähemmäksi museon pihapiiriä olisi tärkeää saavutettavuuden kannalta. Istumapaikkojakaan museon pihapiirissä ei ole tarjolla.

Museon pihapiirin ympärillä kulkee pururata, lenkkeilijöitä näkyy kulkevan myös museon pihan poikki. Museorakennuksista on olemassa hyvät tiedot. Saatavilla olevia tietoja voisi hyödyntää pystyttämällä pihalle opastaulun ohikulkijoiden käyttöön. Yhteystietoja tai museo-kylttiäkään museolta löydy.

Suutarinpaja, talonpuolen tupa- ja kamari ovat kehityskelpoisia kohteita, joihin kannattaa panostaa. Tuvan puolella on ollut vesivahinko, asia on tiedossa ja sen hoitaminen on työn alla.

Tekstejä näyttelyssä on niin yksittäisistä esineistä kuin museorakennuksista, sekä tiettyihin esineisiin liittyviä pidempiäkin tietoja on esillä museolla kohtalaisen hyvin.

Lyhyestä aukioloajasta johtuen museon vierasmäärät ovat pieniä. Kävijöitä kuitenkin on joka kesälle. Työntekijän palkkaamista pidemmäksi aikaa ja aukioloaikojen parantamista ei pidetä kynnyskysymyksenä, vaan siihen oltaisiin valmiita sitoutumaan mikäli Kotiseutu ajassa-hanke toteutuu.

Reisjärvi

Museorakennuksen huonokuntoista kattoa on remontoitu tänäkin vuonna, mutta museorakennuksen kunnossa on edelleen ongelmia. Kattoremontin myötä siirrellyt näyttelykokonaisuudet tulisi järjestää uudelleen. Kirkkoa ja kirkkotarhaa voisi esitellä museoesittelyn yhteydessä.

Reisjärven erikoistumiskohteista voimakkaimmin esiin nousee Mäntyjärven metsäkämpämuseo. Reisjärvi on mukana alueellisessa Metsäpeuranmaa-vaellusreittihankkeessa, joka hyödyntää alueen muinaismuistoja vaellusmatkailussa.

Ensisijainen tehtävä on metsäkämpämuseon katon kunnostaminen ja metsäkämpämuseon esineiden luetteloiminen. Museoiden ottaminen mukaan vaellusreittitoimintaan on järjestettävä ja mietittävä. Koulutukselle olisi tarvetta kovasti. Koulujen kanssa tehtävällä yhteistyöllä saataisiin museon toimintaa ja kotiseututyötä esille nuorillekin. Reisjärvellä halutaan selkeästi erikoistua omiin painopisteisiin.

Sievi

Sievin museo on hyvin hoidettu ja järjestetty makasiinimuseo. Museoprojektin aikaan tehty työ näkyy edelleen näyttelyissä. Uudemmat näyttelytekstit ja kuvakopiot on käsitelty kunnan omalla laminointikoneella, joten ne eroavat museoprojektiin laadituista seinäteksteistä.

Museotyöstä vastaavan Outi Santavuoren näkemyksen mukaan perinne- ja kotiseututyö on noussut viime vuosina arvoonsa. Nykyinen taloustilanne ei mahdollista suurimittaista panostamista museotyöhön, mutta asenteellista estettä ei paikkakunnalla museotoiminnalle ole. Sen sijaan Santavuori näkee ongelmaksi museoalan ammattilaisen puuttumisen. Omalta osaltaan hän kertoo, ettei hänen aikansa eikä ammattitaitonsa riitä museotyön tekemiseksi. Ammattilaisen toimiessa luettelointi etenisi ja museon taso säilyisi.

Ajatus Pekanmäen, jolla museo, kirkko ja kirkkomaa sijaitsevat, kiertokävelyreitistä saa kannatusta, sillä Sievin kotiseutukierrokset sekä kyläkävelyt vetävät paljon väkeä. Myös kotiseuturetkien alueen muihin museoihin uskotaan kiinnostavan.

Siikajoki

Paavolan kotiseutumuseon toimintaa ylläpitää Paavolan kotiseutu- ja kyläyhdistys. Yhdistyksen hallituksen jäsenet huolehtivat museon aukioloajoista. Museo on avoinna kesäsunnuntaisin kaksi tuntia iltapäivisin, toki tilauksesta muulloinkin. Museolla ei ole yhteystietoja mahdollisia satunnaisia vierailijoita silmällä pitäen.

Aukioloaikojen laajentamiseen ei yhdistyksellä ole resursseja, sillä kunta ei avusta museota edes sen peruskuluja kattavalla summalla. Ainoa mahdollisuus työvoiman palkkaamiseen on kunnan kautta järjestettävät kesätyöntekijät.

Museon luettelointia on tehty yhteistyössä Maakuntamuseon kanssa (Marita Lukkari), ja ilmeisesti luettelointityö saadaan valmiiksi tämän vuoden puolella. Museon esineistö esittelee alueelle tyypillistä talonpoikaiselämää. Erikoisuutena Sinkkonen nostaa esiin patruunan rillat, jotka huonosta kunnostaan huolimatta ovat selvästi tavallisen rahvaan kulkupeleistä erottuvat.

Museon perusnäyttely on ilmeisesti peruja sen perustamisajalta, joten perusnäyttelyn uudistaminen tulisi tarpeeseen. Tarvetta olisi koulutukselle ja neuvonnalle. Myös näyttelyn

itseohjautuvuuden parantaminen olisi tärkeää. Myös erilaiset opetuspaketit koululuokkien käyttöön kiinnostavat.

Siikalatva

Kuntaliitosasia hankaloittaa museotyötä. Alueen ainoa kunnan ylläpitämä museo on Piippolan Viitainahon museo, joka onkin verrattain laaja ja hyväkuntoinen kokonaisuus. Rakennuskorjausta on ollut määrä tehdä tämänkin kesän aikana, jotta vanha ja arvokas pappila-rakennus säilyy. Piippolan museotyöstä pitkäaikaisesti vastannut kirjastonjohtaja Seija Hankonen on jäänyt eläkkeelle, eikä museotyölle ole uutta vastuuhenkilöä löytynyt. Teoriassa museosta vastaa kestiläläinen, Rantsilassa työskentelevä Siikalatvan kunnan kulttuurisihteeri Raija Kivijärvi.

Kestilän, Pulkkilan ja Rantsilan museotyö on hyvin hiljaista, vastuuhenkilöiden ja innostuksen puute näkyy heikkoina aukioloaikoina. Kestilässä museot kuitenkin oli kesän aikana siivottu kahdeksi viikoksi palkatun kesätyöntekijän toimesta. Museot toimivat yhdistysten varassa, ja erityisesti Pulkkilassa yhdistyksen toiminta on kuivunut kokoon edellisten toimihenkilöiden poismenon ja vanhentumisen myötä. Museoiden kokoelmat ovat kuitenkin verrattain hyvät, ja erikoistumisalat löytyisivät helposti. Näiden museoiden suhteen on hankkeessa kuitenkin lähdettävä liikkeelle välttämättömän perustyon pohjalta.

Pentti Haanpää-huoneiden yhteyteen tulisi laatia omat osastonsa myös Hätämaan tietäjälle ja Juha Väätäiselle. Haanpää-huoneiden toimintaa voisi tehostaa vaikkapa käsiesitteellä. Pentti Haanpää-kokoelma on hyvin esillä ja rakentuu laadukkaasti. Kokoelman luettelointityö on kuitenkin jäänyt kesken, ja se tulisi saattaa asianmukaiselle tolalle mahdollisimman pian.

Vihanti

Vihannin makasiinimuseon esineistö on kohtuullisen hyvässä kunnossa, mutta järjestyksen puute vaivaa museota. Museonäyttely tulisi uudistaa, ja rakentaa näyttelylle asianmukainen käsikirjoitus sekä laatia tekstit sekä kuvitus näyttelylle. Kunhan museon esineluettelot on digitalisoitu, on makasiinimuseon näyttely mahdollista kunnostaa 3-6 kuukaudessa museoalan opiskelijan tai ammattilaisen toimesta.

Kirjastossa sijaitseva vitriinimuseo on varsin toimiva kokonaisuus. Erityisesti vaate- ja asustepuoli on saatu hyvin esille, ja tekstiilit vaikuttavat jopa poikkeuksellisen hyväkuntoisilta. Myös kaivostyölle on oma vitriininsä. Kaivostyö olisi ehdottomasti Vihannille ominainen erikoistumisala, jota kannattaisi kehittää.

Vitriinimuseon suurin ongelma on opasteiden ja tiedotuksen puute. Esimerkiksi kirjastolle ohjaavaan kirjastokylttiin voisi lisätä tekstin "ja vitriinimuseo". Myös kirjaston sisällä opastus museolle on huono. Vitriinimuseolta myös puuttuu vieraskirja.

Vihannin kotiseutuyhdistys ylläpitää niin sanottuja "kantteja" eli ulkoilumuseoaluetta kirkkojärven rannalla. Kantteja on neljä, ja niissä järjestetään matkailu- ja juhlatoimintaa. Kanttien lisäksi

alueella on tuulimylly, malli kivikautisesta asumuksesta sekä Lampinsaaren kaivokselta saatu kaivosrata, malminkuljetusvaunuja sekä malmilohkareita.

Ylivieska

Ylivieskan museotyö on hyvällä mallilla. Museolla on laajat ja merkittävät näyttelytilat, rakennukset ovat siistikuntoisia, ja yleisilme on siisti ja järjestelmällinen. Museoalueella on kotiseututalona toimiva talo, jota vuokrataan erilaisiin tilaisuuksiin, ja jossa järjestetään erilaisia kotiseututapahtumia. Kotiseututalossa on myös museokauppa, jonka valikoima on kattava kirjoista ja korteista käsitöihin.

Ylivieskan museolla on useampia erikoistumiskohteita. Mittavimpana mainitaan maitokannumuseo. Maitokannumuseosta löytyy hyvin perustietoa maitokannun historiasta sekä suomalaisten lasi- ja posliinitehtaiden historiasta. Sen sijaan kannujen tyylin vaihtelusta ja muodista, esimerkiksi 1950-luvun funktionalismista ja vihreän lasin edullisuudesta voisi tietoisuuden tapaisen seinätekstin laatia. Myös valokuvat kannuista käytössä olisivat tärkeitä.

Maitokannumuseon yläkerrassa on laaja hääperinnehuone, jossa esitellään häidenviettotapoja. Kokonaisuus on siisti ja mielenkiintoinen. Kyösti Kallion kamari löytyy hääperinnehuoneen takaa. Kyseessä on hyvin erityyppinen kokonaisuus kuin Kyösti ja Kalervo Kallion museossa Nivalassa.

Pietari Päivärinnan kamari on myös tärkeä kokonaisuus. Yleisteksti Pietari Päivärinnasta oli esillä, mutta voisi miettiä, kuinka hänen persoonallinen kirjallinen esittämistapansa nousisi esiin.

Opaskansioiden ja oppaiden ohjauksen hoitaminen olisi hankkeelta toivottava asia. Opasretkiä voisi suunnata niin paikallisiin nähtävyyksiin, kuin esimerkiksi myös Alavieskaan ja Sieviin suuntautuen. Monen pitäjän alueella toimiva opaskierros vaatii hyvän opaskansion, ja toiminnan alueellista organisoimista.

Lehdistötiedote 25.8.2009

Kotiseutu ajassa –hankkeen esiselvityshanke
Jaana Juntto-Rautio, FM/Nivala-Seura

Kotiseutu ajassa tarjoaa puhtia museotyöhön

Kala-, Pyhä- ja Siikajokilaaksojen (pois lukien Raahen museot) kotiseutu- ja erikoismuseoiden toimintaa halutaan tehostaa alueellisen hankkeen kautta. Kotiseutu ajassa -nimeä kantavan hankkeen esiselvitystyö on saatu päätökseen, ja hankkeelle todettiin olevan sekä tarvetta että toimintamahdollisuus alueella.

Hankkeen tarkoituksena on tehostaa museoiden toimintaa sekä tuotteistaa museoiden palveluita mm. kiertonäyttelyiden ja opetuspakettien avulla. Lisäksi hankkeessa kunnostetaan museoiden perusnäyttelyitä ja tehdään yhteistyötä alueen matkailu- sekä tapahtumajärjestäjien kanssa.

Alueen museotyö on hyvin monitasoista, mutta yksi yhteinen nimittäjä löytyy: työtä tehdään pienin resurssein, eikä ammatillista henkilökuntaa ole saatavissa. Museoiden aarteet ovat usein piilossa, joko huonojen aukioloaikojen tai puutteellisen tiedottamisen takana. Hankkeen tavoitteena on korjata näitä epäkohtia, ja nostaa museot näkyväksi osaksi alueen kulttuuri- ja matkailukenttää. Myös museoiden välistä yhteistyötä tiivistetään mm. laatimalla alueen matkailijoiden käyttöön museoiden yhteisesite.

Hankkeeseen on tarkoitus palkata alueelle 2-3 museoalan ammattilaista, järjestää harjoittelupaikkoja alan opiskelijoille sekä tarjota kesätöitä alueen nuorille.

Esiselvityksen on laatinut museoalan ammattilainen Jaana Juntto-Rautio. Ohjausryhmässä toimivat Harri Turunen (pj), Kari Krapu, Tuula Aitto-oja ja Hanna Järviluoma. Hanketta hallinnoi Nivala-seura yhteistyökumppaneinaan Kalajokilaakson kotiseutuliitto, Pyhäjokialueen kotiseutuliitto, Siika-Pyhäjokialueen liitto sekä Pohjois-Pohjanmaan museo. Esiselvitykseen on haettu Leader-rahoitusta.

Lehdistötilaisuus Haapaveden Opistolla perjantaina 28.8.2009 klo 10.00. Tiedote on julkaisuvapaa lehdistötilaisuuden jälkeen.

Lisätietoja Jaana Juntto-Rautio 040 416 1681

jaana.juntto-rautio@nivalaseura.fi

Kotiseutu ajassa - hankkeen kuulumisia

Syystervehdys museotoimijoille!

Kesän aikana olemme olleet yhteydessä tehdessäni esiselvitystä Kotiseutu ajassa - hankkeen aloittamiseksi. Esiselvityksen tuloksena olen laatinut yhteistyössä ohjausryhmän kanssa selvityksen museoiden tämän hetkisestä toiminnasta sekä hankesuunnitelman. Hankkeeseen haemme ESR-rahoitusta, ja hankkeen toivomme pääsevän alkuun vuoden 2010 aikana.

Tämän kirjeen liitteenä lähetämme esiselvityksessä kerätyt tiedot Teidän hoitamanne museon osalta. Toivottavasti tutustutte liitteeseen ja otatte yhteyttä, mikäli huomautettavaa ja lisättävää ilmenee. Kaiken kaikkiaan museokierroksella saimme verrattain kattavan kuvan alueen museoiden tämänhetkisestä toiminnasta. Kehitysehdotuksia ja erikoistumisideoita on kertynyt varsin mukavasti, ja hankkeen jatkamiselle on hyvät edellytykset.

Lämpimästi alkaneesta yhteistyöstä kiittäen:

Jaana Juntto-Rautio FM/projektisihteeri
Pilkkitie 2 b 9
90550 Oulu
jaana.juntto-rautio@nivalaseura.fi
040 416 1681

Kotiseutu ajassa -esiselvityshankkeen ohjausryhmä:

Harri Turunen, ohjausryhmän pj.
Tuula Aitto-oja
Hanna Järviluoma
Kari Krapu

Museoammattilaista tarvitaan

Museoammattilaisen puute näkyy alueen museoissa monin eri tavoin, niin isoissa kuin pienissäkin asioissa.

Esimerkiksi presidentti K. J. Ståhlbergin lapsuudenkoti museossa Haapajärvellä on katettu pöytään lautaset. Kattauksen täydentäminen muilla ruokailuvälineillä parantaisi yleisvaikutelmaa, ja ruokailuvälineitä löytäisi edullisesti rompe- ja kirpputoreilta, mutta ammattitaitoa ruokailuvälineiden hankkimiseen ei ole. Mistäpä sitä maallikko tietää, miltä vuosikymmeneltä mikäkin haarukka mahtaa olla peräisin. Museoammattilainen sen sijaan tietää – ja jos ei tiedä, niin osaa ottaa asiasta selvää.

Museoiden perustyötä on luettelointi. Luetteloinnin tarkoituksena on kunkin museoesineen identifioiminen, ja esineen taustatietojen tallentaminen. Valitettavan usein hyvinkin hoidetuissa museoissa luettelointi lankeaa kesätyöntekijöinä toimiville koululaisille tai parhaassa tapauksessa alan opiskelijoille. Ammattitaitoinen luetteloi näkee esineestä enemmän kuin nuori kesätyöläinen: hän huomioi, onko lapsen kehto länsi- vai itäsuomalaista mallia, tietää taustat papan jäämistöstä löytyneelle, 1930-luvulta peräisin olevalle mustalle kauluspaidalle ja siihen kuuluvalle siniselle solmiolle. Hän hallitsee museaalisen asiasanaston, ja tietää nimitykset kansatieteellisille esineille. Myös esineitä vastaanotettaessa museoammattilainen osaa tietämyksensä perusteella arvioida esineen museaalisen arvon, ja esittää oikeat kysymykset taustatietoa kartoitettaessa. Toki hyvin laadittu vastaanottolomake voi olla kattava, mutta erityisesti hyvin erityislaatuisten esineiden, kuten vaikkapa yksittäisen merkkihenkilön elämään liittyvän aineiston, kohdalla valmiiksi laaditun lomakkeen kysymykset harvoin kattavat esineen erityispiirteet, jolloin esineen todellinen arvo jää arvoitukseksi. Usein museolle tullaan myös tekemään lahjoitusta vanhoista esineistä, joiden käyttötarkoitusta ei lahjoittaja välttämättä tiedä. Tällöin kysytään vastaanottajan ammattitaitoa. Myös vastaanotetun esineen **luetteloiminen** vaatii enemmän tietotaitoa kuin päältäpäin uskoisi. Esine on osattava kuvailla, luonnostella ja/tai valokuvata, mitata ja huomioida erityispiirteet. Lisäksi tulee tietää, mihin esine numeroidaan niin, ettei numerointi vahingoita esinettä, ettei numerointi näy esineen ollessa näyttelyssä, mutta kuitenkin niin, että numerointi on tarvittaessa helposti löydettävissä.

Tärkeä tosiseikka kuitenkin on, että kotiseutumuseoiden toiminnassa korostuu **paikallishistorian ja – kulttuurin tuntemuksen merkitys**. Tämän tiedon säilymisen kannalta nousee paikallisten ”kotiseutuaktivistien” toiminta arvoon arvaamattomaan. Esimerkiksi suullisen perinteen tallentaminen ja sen hyödyntäminen museotyössä tulee tapahtumaan kotiseututoimijoiden ja museotyöntekijöiden yhteistyönä. Kotiseututoimijoiden ja museoalan ammattilaisen välisessä yhteistyössä tiedon määrä lisääntyy ja museoammattilainen omaksuu alueen erityispiirteet ja kykenee arvioimaan omaa työtään niiden valossa. Tämä on yksi tärkeimmistä syistä, miksi alueelle pitää palkata vakituisia museoammattilaisia: kotiseututyön ja museotyön yhdistäminen toimivaksi kokonaisuudeksi. Ajatellaanpa vaikka tilanne, jossa museo palkkaa harjoittelijan rakentamaan näyttelyn paikallisen nuorisoseuran toiminnasta. Ensimmäiseksi ongelmaksi nousee ohjauksen puute: koska ammattilaista henkilökuntaa ei ole, on harjoittelijan opetettava yrityksen ja erehdyksen kautta museotyön alkeet. Tähän kuluu paljon aikaa, ja virheiltä ei valitettavasti voida välttyä. **Tarkasteltavia näkökohtia näyttelyrakennuksessa on paljon:** Miten esineet kuuluu asetella esille? Onko näyttelylle suunniteltu paikka sopiva esineille lämpötilan, valaistuksen ja kosteuden puolesta? Mitä materiaaleja tulee käyttää? Mitä aineistoa mahtaa museon omista kokoelmista löytyä? Kuinka esineet kuljetetaan näyttelytiloihin? Pitääkö esineitä lainata yksityishenkilöiltä, ja kuinka lainaaminen käytännössä tapahtuu? Miten lainasopimus laaditaan? Mistä löytää tietoa nuorisoseurojen toiminnasta yleensä, ja tämän tietyn seuran toiminnasta erikseen? Onko valokuvia saatavilla ja kuinka niiden kanssa toimitaan?

Alueella toimiva museoammattilainen voisi järjestää harjoittelijoille ja muille työntekijöille koulutuspäiviä, ja ohjata heidän työtään kiertämällä alueen museot läpi kesäkauden alussa. Tämä helpottaisi museoita hoitavien tahojen usein vapaaehtoisuuteen perustuvaa työtaakkaa, ja selventäisi vastuukysymyksiä. Myös suurempien näyttelykokonaisuuksien käsikirjoittaminen sekä valmistelu voisi hyvin kuulua alueellisen museoammattilaisen toimenkuvaan esimerkiksi tilausten perusteella. Yleisiä asioita ja taustatietoja koskevia näyttelytekstejä voitaisiin hyödyntää laajemminkin: esimerkiksi suomalaisesta nuorisoseuratoiminnasta kertova näyttelyteksti kerran huolella laadittuna tulee palvelemaan moneen kertaan mahdollisesti jopa jokaisen alueen museon näyttelytoiminnassa.

Kunnan omistamien museoiden kohdalla ongelmaksi nousee museoiden toiminta-ajan ajoittuminen kunnan loma-ajalle: siinä missä kunnantalot ovat suljettuja heinäkuun, on heinäkuu museoiden vilkkaimman toiminnan aikaa.

Alueen museoiden joukossa on muutamia **valtakunnallisen tason museokokonaisuuksia**, kuten Ylivieskan Puuhkala, Pyhäjoen Annala, Haapajärven ja Nivalan museotyö kokonaisuuksina, Haapaveden koulumuseo sekä Piippolan Haanpää-kokoelma. Siitä huolimatta alueella ei ole yhtään museoammattilaisen toimea/virkaa. Tilanne on varsin huono esimerkiksi Etelä-Suomen tilanteeseen verrattuna.

Alueellisen museoammattilaisen tehtävät:

Valvoa ja ohjata paikallismuseoiden toimintaa yhteistyössä maakuntamuseotutkijan kanssa

Tarjota koulutus- ja neuvontapalveluja

Käsikirjoittaa ja rakentaa näyttelyitä. Luo näyttelyteksteistä mielenkiintoisia yhdistäen historian siipien havinan ja paikallisen (tarinankerronta-)perinteen mielenkiintoiseksi ja toimivaksi kokonaisuudeksi.

Tehdä tutkimustyötä tarpeen mukaan joko näyttelyihin tai museoiden yksittäisiin esineisiin liittyen

Valvoa ja ohjata luettelointia sekä esineiden vastaanottoa

Avustaa museoita kesätyöntekijöiden ja harjoittelijoiden palkkaamiseen liittyvissä asioissa

Avustaa museoita toiminta-avustusten ja muun rahoituksen hakemiseen liittyvissä asioissa esimerkiksi laatimalla vuosittaisen hakupaketin, josta käy ilmi avustusta myöntävien tahojen yhteystiedot sekä hakuajat mahdollisuuksien mukaan.

Tiedotustyön tehostaminen ja alueellisesta tiedotuksesta huolehtiminen

Hankkeen toimintasuunnitelma

Hanke on suunniteltu kolmevuotiseksi. Aikataulu rakennetaan museoiden toimintakauden huomioiden niin, että talviaika hyödynnetään tehokkaasti keskittymällä matkailu- ja koulutusyhteistyöhön, markkinointiin sekä suunnitteluun. Kesäkausi käytetään varsinaiseen museotyöhön.

Ensimmäinen vuosi: Ensimmäiset neljä kuukautta (tammikuu-huhtikuu) panostetaan tiedottamiseen sekä yhteistyöhön alueen matkailuyrittäjien, kulttuuritoimijoiden, tapahtumajärjestäjien sekä kuntoutus- ja virkistyslaitosten kanssa. Myös yhteistyö koulujen ja oppilaitosten kanssa organisoidaan, mukaan lukien harjoitteluyhteistyö yliopistojen kanssa.

Museoiden toimintakausi, toukokuusta syyskuuhun, käytetään museoiden perustyön parantamiseen kohde kerrallaan esiselvityksen ehdotuksen mukaisesti. Työhön sisältyy myös lehdistötiedotteiden laatimista sekä lehdistötilaisuuksia. Aloitetaan esittelijöille tarkoitettujen opaskansioiden laatiminen, sekä järjestetään koulutustilaisuuksia museotyöntekijöille. Järjestetään yhteistyö muutaman tapahtuman/yhteistyökumppanin kanssa, pilottiluonteisesti.

Loka-joulukuussa laaditaan museoiden esitteitä sekä mm. kiertokävelyreittioppaita. Myös näyttelytekstien ja näyttelysuunnitelmien tekoon paneudutaan. Laaditaan seuraavan kesän kesäohjelma yhteistyössä tapahtumajärjestäjien, matkailuyrittäjien sekä kulttuuritoimijoiden kanssa. Joulukuusta varataan aikaa myös tiedottamiseen.

Toinen vuosi: tammi-huhtikuu: museoiden yhteisen esitteen laatiminen, opetuspakettien laatiminen, Internet-sivujen laatiminen aloitetaan. Ohjelmassa on teemaretkien suunnittelu kesäkaudelle, kierto- ja kuvanäyttelyiden laatimisen aloittaminen.

Tiedotustilaisuus kesäkauden aluksi. Touko-syyskuu: Kesäkauden alussa järjestetään koulutustilaisuuksia museotyöntekijöille. Kesäohjelman toteuttaminen suunnitelman mukaisesti. Perusnäyttelyiden parantamistyön jatkaminen. Ensimmäiset kierto- ja kuvanäyttelyt liikkeelle, teemaretkien järjestäminen. Opaskansioiden laatiminen. Koulujen syyslukukauden alkaessa: laaditut opetuspaketit ja kiertonäyttelyt käyttöön, tehostettuja koululaisvierailuja ja yhteistyötä oppilaitosten kanssa.

Loka-joulukuu kierto- ja kuvanäyttelyiden laatimista, valtiosuuden hakemista, tiedottamista. Seuraavan kesän ohjelman laatiminen. Näyttelykäsikirjoitusten tarkastaminen, sekä perusnäyttelyiden tekstien laatimista tarpeen mukaan.

Kolmas vuosi: Tammikuu-huhtikuu: hankkeen aikana ilmenneiden epäkohtien korjaamista ja työtä valtiosuuskelpoisuuden takaamiseksi. Kesäohjelman laatiminen.

Touko-syyskuu: näyttelytoimintaa ja muuta perustyötä museoilla ja tapahtumissa, teemamatkojen sekä muiden tapahtumien järjestämistä. Museoiden saavutettavuuden valvominen, yhtenäisten aukioloaikojen laatiminen. Kiertonäyttelyiden toimivuuden tarkasteleminen, sekä lainausehdoista ja yhteistyöstä sopiminen.

Loka-joulukuu: Toiminnan arviointi ja jatkon organisoiminen. Tarkastellaan asetettujen tavoitteiden toteutumista sekä laaditaan toimintasuunnitelma jatkotyötä silmällä pitäen. Aikaa varataan myös paperitöille, tiedottamiselle sekä asiakaspalautteen käsittelemiseen.

Erittely kesäkausista

Koska kesä on museotyön varsinaista aktiivista toiminta-aikaa, on sitä syytä eritellä tarkemmin. Kesäkaudelle on hankkeessa tarkoitus palkata harjoittelijoita ja muita kesätyöntekijöitä. Alue jaetaan sopiviin pienalueisiin seuraavan mallin mukaan:

Alue 1: Alavieska, Kalajoki, Rautio (Himanka), Sievi, Ylivieska

Alue 2: Nivala, Haapajärvi, Reisjärvi, Pyhäjärvi, Kärsämäki

Alue 3: Haapavesi, Oulainen, Merijärvi, Pyhäjoki, Vihanti

Alue 4: Siikalatva ja Siikajoki

Kullekin alueelle palkataan kaksi kausityöntekijää. Työtä johtavat varsinaiset projektityöntekijät.

Ensimmäinen kesä;

Alue 1:

Alavieskassa Hannulan kotiseututalon ja kotiseutumuseon toiminnan yhdistämisen ongelmien ratkominen, näyttelyiden parantelu.

Raution kotiseutumuseon perusnäyttelyn parantaminen ja Leonard Typön esiin nostaminen.

Kalajoen kotiseutumuseon esitteen uusiminen, näyttelyn parantaminen Efraim Kilpeläisen sekä rangaistuslaitosten osalta.

Himangan kotiseutumuseotyön tarkastelu.

Sieviessä näyttelyn eteistilan uudistaminen, palokuntatoimintaa esittelevän näyttelyn laatiminen.

Ylivieskassa Pietari Päivärinnan nostaminen paremmin esiin. Maitokannunäyttelyyn uusia tekstejä ajan tyyliuunnista. Kuvia kannuista käytössä.

Alue 2: Nivalassa luettelo Kalervo Kallion julkisista teoksista esitettä varten. Katvalan navetan järjestäminen näyttelytilaksi.

Haapajärvellä kotiseutumuseon makasiinin uudelleen järjestäminen, eritoten yläkerran jakaminen väliseinillä. Ståhlbergin museolla pientä arkista museotyötä, esitteen laatiminen alkuun.

Reisjärvellä kotiseutumuseon järjestäminen, teksti kirkosta ja kirkkotarhasta. Lisäksi metsäkämpämuseon organisoiminen/katon korjaaminen.

Pyhäjärvellä kotiseutumuseon näyttelyn organisoiminen ja näyttelykokonaisuuden rakentaminen Pirulan rosvoveljeksistä ja metsärosvouksesta. Rakennuksen pihapiirin korjausasioiden pohtiminen.

Kärsämäki: Frosteriuksen nostaminen esiin näyttelyissä paremmin, esittelykansion laatimisen aloittaminen.

Alue 3: Haapavedellä teksti- ja kuvanäyttelyt folkeille ja Kylpyläsaareen. Koulumuseon perusnäyttelyn viimeistely, kansalaisopiston ja ammattikoulun mukaan saaminen.

Oulaisissa kotiseutumuseon tilan ja tulevaisuuden selvittäminen, yhteistyö Vanhan Voiman kanssa.

Merijärvi: järvenlaskuperinteen esiin nostaminen, perusnäyttelyn järjestely.

Vihanti: Makasiinimuseon järjestäminen, osan esineistä varastoon siirtäminen. Esitteiden laatiminen.

Pyhäjoki: perusnäyttelyn päivittäminen, opaskansion laatiminen. Itseohjautuvien näyttelyiden kuvien ja tekstien laminoiminen.

Alue 4: Siikalatva: Piippolassa Hätämaan Tietäjän esiin saaminen, lisäksi Vähäpuheisen ase osaksi Haanpää-kokoelmia, opaskoulutus, esitteiden uusiminen, opaskansioiden laatimisen aloittaminen

Pulkkilassa perusnäyttelyn järjestäminen ja uudistaminen, valaistuksen vaihtaminen, kuvat ja asiakirjat parempiin säilytystiloihin.

Kestilässä pientä siivousta, järjestelyä ja mainontaa.

Rantsilassa perusnäyttelyn korjaaminen/rakentaminen.

Siikajoki: Paavolan kotiseutumuseon perusnäyttelyn tarkistaminen ja parantaminen. Revonlahden kotiseututalon toiminnan tarkistaminen.

Toinen kesä

Alue 1: Alavieskassa Viivi ja Väinö Hannulan elämäntarinan tuottaminen yhteistyössä Kärsämäen elämäntarinafestivaalien kanssa. Opaskoulutusta sekä esittelykansion laatiminen.

Rautio: Koristeveistäjä Eino Takkusen talon ottaminen museo- ja kotiseutukäyttöön. Esineiden luettelointi, näyttelyn järjestäminen, kotiseututapahtuman järjestäminen Eino Takkusen talolle.

Kalajoki: kävelyreitit laatiminen kotiseutumuseolta Plassin alueelle. Kävelykierrosten järjestäminen. Kuva- ja tekstinäyttely esim. Kalajoen juhannukseen tai Sani Fani-kylpylään.

Himangan kotiseutumuseotyön perusparantelu edellisikesän tulosten mukaan.

Sievi: Pekanmäen kiertokävelyreitit laatiminen, kiertokävelyiden järjestäminen. Vaihtuvan näyttelytoiminnan kehittäminen.

Ylivieska: kiertokävelyiden ja alueellisten bussimatkojen suunnittelu. Näyttelytoiminnan tehostaminen.

Alue 2: Nivala: Katvalan navettanäyttelyn laatiminen, kiertokävelyreittien laatiminen, Kustaa Wilkunan työhuonemuseon esitevihkosen laatiminen.

Haapajärvi: Esitteiden laatiminen, lämpimän varastotilan hankkiminen, mikäli näyttelytilaa on saatu koululta, näyttelyn rakentaminen.

Reisjärvi: metsäkämpämuseon näyttelyn rakentaminen, näyttelyopastuksen laatiminen, ryhmävierailuiden järjestäminen.

Pyhäjärvi: Rillankiven ja erämaaperinteen hyödyntäminen esimerkiksi vaellusretkien avulla.

Kärsämäki: näyttely-yhteistyö elämäntarinafestivaalien ja paanukirkon kanssa.

Alue 3: Haapavesi kiertonäyttelyitä kirjastolle, terveyskeskukseen, oppilaitoksiin, kouluille, Paakkilaan, seurakunnalle jne.

Oulainen: kotiseutumuseon toimintaan saattaminen ja yhteistyö Wanhan Woiman perinnekeskuksen kanssa.

Merijärvi: opasteiden ja vaellusreittien järjestäminen muinaismuistokohteille. Muinaismuistoista taulun laatiminen museolle. Vaellusretken järjestäminen.

Pyhäjoki: perusnäyttelyiden parannustyön jatkaminen, museorakennusten alkuperän selvittäminen alueopastusta varten. Yhteistyö matkailu- ja tapahtumajärjestäjien kanssa.

Vihanti: Uudemman esineistön laittaminen näytille, kiertonäyttelyt kouluille, kävelyreitti kirkolta museoalueelle.

Alue 4:

Siikalatva:

Piippola: opaskoulutus, yhteistyö tapahtumien kanssa.

Pulkkila: kotiseutupäivien tms. järjestäminen museolle. Yhteistyön järjestäminen kunnan muiden museoiden kanssa.

Kestilä: toiminnan kehittäminen esimerkiksi tapahtumien ympärille. Kiertonäyttelyt kouluille ym.

Rantsila: kiertonäyttelyt kouluja ja muita tahoja varten, kiertokävelyreittien suunnittelua.

Siikajoki: näkyvyyttä kotiseutumuseolle, kiertonäyttelyitä ja opetuspaketteja kouluille.

Kolmas kesä:

Yhteistyön tiivistäminen, aukioloaikojen ja saavutettavuuden valvominen, museoiden toiminnan jatkuvuuden suunnittelu, projektin aikana esiin nousseiden epäkohtien ja kehityskohteiden hoitamista.

Hankkeen tavoitteet ja aikataulu

Taustaa

Kotiseutu ajassa hankkeen tarkoitus on tuotteistaa Siika-, Pyhä- ja Kalajokilaaksojen kotiseutu- ja erikoismuseoiden toimintaa, sekä tehostaa mainontaa ja yhteistyötä alueen matkailutoiminnan ja muun yritystoiminnan kanssa. Museotyön tuotteistaminen vaatii panostamista museoiden erityisaloihin, aukioloihin sekä markkinointiin. Tuotteistamisen onnistumisen vaatimuksena on myös, että museon perustyö on kunnossa.

Alueella vuosina 1997-2000 toimineen Museoprojektin jäljiltä Nivala-Haapajärven sekä Ylivieskan seutukuntien alueiden museoiden perusnäyttelyt on rakennettu toimiviksi, museoille on määritelty erikoistumisalat museoesineistön sekä paikallishistorian vahvuuksien perusteella. Myös museoiden perustyö on saatettu kuntoon. Museoprojekti onnistui, ja paransi selkeästi alueen museoiden tasoa. Tältä pohjalta on hyvä jatkaa työtä, ja toimia muun alueen museoissa museoprojektin viitoittamalla tiellä.

Kotiseututyö alueella on vireää, mutta toisaalta alueella on vahva tarve ja hyvät edellytykset uudistua ja kehittyä. Museotyön laadun parantaminen ja markkinointiin panostaminen vahvistavat kotiseutuidentiteetin lisäksi alueen vetovoimaisuutta matkailukohteena.

Museotyö identiteetin säilyttäjänä

Kansainvälistyvässä maailmassa yksilön paikallisidentiteetti on vaarassa murentua.

Museo on yhteisön muisti; palvelulaitos, joka tyydyttää paitsi tiedonsaannin, myös jatkuvuuden tarvetta. Ymmärrys omasta paikastaan sukupolvien ketjussa, sekä varmuus siitä, että tieto ja kokemus kulkevat sukupolvelta toiselle, on tärkeä tekijä ihmisen perusturvallisuuden rakentumisessa. Perusturvallisuuteen kuuluu oman identiteetin löytäminen ja säilyttäminen. Museot tarjoavat omalta osaltaan yhteisön jäsenille työkaluja oman identiteetin rakentamiseen. On tärkeää huomata, että yksilön on oltava sekä oma itsensä että tunnettava yhteenkuuluvuutta johonkin ryhmään, jotta hän voi tuntea jatkuvuutta, jonka varaan perusturvallisuus rakentuu. Museon kautta yksilö määrittää omaa paikkaansa yhteisössä. Pienten paikallismuseoiden vahvuus onkin tarjota mikrohistoriallinen, lähipiiriin ulottuva kokemus, jolla yksilö määrittelee oman paikkansa sukupolvien ketjussa. Kotiseututunne koostuu menneisyydestä, nykyisyydestä sekä tulevaisuudesta muodostaen näin pohjan yksilön minäkäsitykselle.

On huomioitava, että kotiseutuidentiteetillä on tärkeä rooli hyvinvoinnin ja viihtyvyyden kannalta. Museo vahvistaa kotiseutuidentiteettiä jo pelkällä saavutettavissa olollaan: Museossa ei suinkaan täydy vierailta jatkuvasti, pelkkä museon olemassaolon tiedostaminen tuo turvallisuuden, jatkuvuuden tunnetta. (Nina RINTA-PORKKUNEN ja Saija YLITALO)

Museoista vetovoimaa - hanke osana alueellista kehittämistyötä

Jokilaaksojen alueen voimakas kotiseututyö toimii sekä alueen asukkaiden että matkailijoiden hyväksi. Museo on näkyvä, julkinen palvelu, ja valitettavasti matkailuyrittäjät eivät museotyötä hyödynnä. Paikoin museoiden saavutettavuuskin on niin huono, ettei museota voida käytännössä satunnaisille matkailijoille esitellä. Hyvin hoidettu, riittävästi avoinna oleva, ja ammatillisella otteella käsikirjoitettu museonäyttely sen sijaan voisi olla tärkeä vetonaula alueen matkailulle. Esimerkiksi vaihtuvien ja kiertävien näyttelyiden kautta museotyö omalta osaltaan lisää näkyvästi alueen kulttuuritarjontaa, viihtyisyyttä ja houkuttelevuutta matkailijoiden parissa. Erittäin hyviä kokemuksia museon ja tapahtumajärjestäjän yhteistyöstä on mm. Haapavesi Folkeilta, joilla on ollut esillä Haapaveden kotiseutumuseon laatimia näyttelykokonaisuuksia muutamana vuonna.

Syrjäytymistä ja maaseudun autioitumista torjuttaessa tarjoaa museotyö yhden keinon identiteetin vahvistamiseksi. Hyvälaatuinen ja hyvin hoidettu kotiseutumuseo tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa omaa paikallisidentiteettiä. Samalla yhteenkuuluvaisuuden tunne kasvaa, eikä juurettomuus revi yksilöä. Museotyö muodostaa myös tärkeän osa-alueen muualta tulevien (mukaan lukien maahanmuuttajat) asukkaiden kotiuttamiseen uuteen kulttuuriin.

Tavoitteena työ- ja harjoittelupaikkojen luominen

Kotiseutu ajassa –hankkeen tavoitteena on alueen museoiden toiminnan nostaminen harkinnanvaraisen valtionavun piiriin kelpaavaksi, jotta myös hankkeen jälkeen alueella olisi mahdollista työllistää museoalan opiskelijoita sekä muita kesätyöntekijöitä. Myös opiskelijoiden työharjoitteluun liittyvien käytännön asioiden hoitamiseen halutaan tarjota apua.

Museoiden toimintaa tukee Museoviraston kautta haettava harkinnanvarainen valtionapu. Valtionavun saamiseksi museoiden tulee täyttää Museoviraston asettamat ehdot, mm. riittävät aukioloajat. Maakuntamuseotutkija Terttu Pellikan mukaan aukioloajat ovat riittävät, kun museo on auki vähintään kahtena päivänä viikossa kesäkaudella. Kuitenkaan viikon tai kahden laajemmat aukioloajat eivät riitä, vaan aukioloajan on jakauduttava pidemmälle ajanjaksolle, esimerkiksi juhannuksesta heinäkuun loppuun. Hankkeen puitteissa on tarkoitus saada mahdollisimman monen alueen museon toiminta harkinnanvaraisen valtionavun mahdollistavalle tasolle.

Perustyö ja saavutettavuus kuntoon

Jotta museoiden toimintaa on järkevää lähteä tehostamaan, on museoiden saavutettavuuden oltava kunnossa. Yhteisesitteen laatimisen kannalta ihanteellinen tilanne olisi, että aukioloaikoja pystyttäisiin yhtenäistämään ainakin joiltain osin. Sunnuntai-aukiolot ovat käytössä lähes jokaisessa museossa. Tavoitteena: avoinna vähintään kymmenen päivää kesäkauden aikana. Usein museoiden vähäisiä aukioloaikoja puolustellaan pienillä kävijämäärillä. Aukioloaikoja laajentamalla ja asiasta tiedottamalla museot tarjoavat kävijöille paremmat mahdollisuudet tulla tutustumaan museon tarjontaan, jolloin myös kävijämäärät lähtevät nousuun. Jos museo on avoinna vain sunnuntai-iltapäivisin, on museoon asiasta tehden lähdettävä. Sen sijaan arkisin museoon voidaan helpommin piipahtaa.

Projekti tarjoaa käytännön apua museotyön kehittämiseen avustamalla harjoittelijoiden palkkaamisessa. Harjoittelijoita ja kesätyöntekijöitä pyritään löytämään jokaisen museon tarpeisiin, mutta ensisijassa ovat ne museot, joilla ei palkattua työvoimaa ole ollut käytettävissä. Tavoitteena on, että jokaisella museolla olisi vähintään osa-aikainen työntekijä vähintään kuukauden ajan. Museota hoitavan tason tulee osallistua palkkauskustannuksiin sopimuksen mukaan. Työntekijöiden ja muiden museon kanssa työskentelevien koulutustilaisuuksia järjestetään museoprojektin puitteissa mahdollisesti yhteistyössä alueen kansalaisopistojen kanssa.

Yksi osa museoprojektin työtä tulee olemaan museon ammatillisen perustyön hoitaminen. Esimerkiksi tarvittavien lomakkeiden laatiminen ja toimittaminen museoille (luovutustodistukset, lainasopimukset).

Myös näyttelyiden itseohjautuvuuden parantaminen, eli näyttelytekstien laatiminen niin oppaiden kuin vieraiden käyttöön on olennainen osa museoiden tuotteistamista. Näyttelytekstien laatiminen oppaiden käyttöön on erityisen tärkeää, sillä kesätyöntekijän tiedot voivat olla hyvinkin hatarat, samoin kuin vapaaehtoisten talkoolaisten. Esittely on museotyön näkyvin ja asiakastyytyväisyyteen eniten vaikuttava osa-alue, ja sen hoitamiseen tulee kiinnittää huomiota. Esittelyn pohjana on aina hyvin laaditut näyttelykokonaisuudet, joista tulisi myös laatia erillinen käsikirjoitus. Näyttelykäsikirjoituksen pohjalta voidaan laatia esittelykansio oppaan käyttöön, mutta myös tiiviimpi esite vierailijan käyttöön. Mitä paremmissa kunnossa museon perustyö on, sitä paremmin myös esittelyt onnistuvat.

Koulutus ja opastus laadunparantajina

Museoalan ammattilaiseksi valmistutaan suorittamalla museologiaa sekä museoaineita sisältävä ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy asiaankuuluva harjoittelu. Varsinainen ammattitaito karttuu myös käytännön työstä. Yleensä kotiseutumuseoiden toiminnasta vastaavilla tahoilla ei tutkintoa eikä ammattitaitoa ole. Toki museon toiminnasta pitkään vastanneilla henkilöillä on kokemuksen tuomaa varmuutta ja museon perustyö on näin ollen kunnossa, mutta varsinaista ammattilaisen tarvetta pelkkä kokemus ja harrastuneisuus eivät riitä paikkaamaan.

Lähes jokaisella alueen kotiseutumuseolla nousi esiin kysymys koulutuksen ja opastuksen järjestämisestä. Joillakin paikkakunnilla jopa kesätyöntekijöiden hakemisen suurimpana ongelmana on työhön opastuksen järjestämisen hankaluus. Hankkeen puitteissa olisikin hyvä järjestää kaksisuuntaista koulutusta: ensisijaisesti museotoimijoiden tarpeisiin, mutta myös kesätyöntekijöille suunnattua opaskoulutusta.

Koulutuksen suhteen yhteistyötä voisi suunnata kansalaisopistojen ja muiden aikuiskoulutusta järjestävien oppilaitosten suuntaan. Myös esimerkiksi lukioiden halu järjestää kotiseutuopetusta historian kurssien tiimoilla tulee selvittää.

Anna hyvän kiertää – kierto- ja kuvanäyttelyiden toteuttaminen

Useimmat museot toimivat vain kesäkaudella, mikä hankaloittaa mm. museoiden hyödyntämistä kotiseutuopetuksessa ja historianopetuksessa. Tämän vuoksi olisi tärkeää laatia erillisiä kierto-kuva- ja nettinäyttelyitä koulujen, oppilaitosten, kirjastojen, näyttelytilojen, terveyskeskusten, vanhainkotien ym. julkisten tahojen käyttöön. Tämä parantaisi museotyön saavutettavuutta huomattavasti, sillä museoesineet ja paikallishistoria jalkautuisivat sinne, missä ihmiset ovat. Samalla lisääntyisi kiinnostus museota kohtaan, sekä alueen asukkaiden kotiseututietoisuus paranisi, mikä vahvistaisi kotiseutuidentiteettiä.

Hyvin laadittua kiertonäyttelyä voidaan hyödyntää vuodesta toiseen eri paikoissa. Kiertonäyttelyillä saadaan myös museoille näkyvyyttä erilaisissa tapahtumissa ja esimerkiksi matkailuyritysten, virkistys- ja kuntoutuslaitosten tiloissa.

Erikoistuminen lisää näkyvyyttä

Kotiseutumuseot mielletään usein hyvin samanlaisia kokoelmia esitteleviksi laitoksiksi. On totta, että museoiden peruskokoelmiin kuuluu perinteisesti hyvin samansuuntaiset esineet, jotka liittyvät maa- ja maitotalouteen, käsityöläisyyteen, alueen yhteiseen arkeen. Mutta tämän alueellisen arjen lisäksi museot ovat tallentaneet omien paikkakuntiansa erityispiirteisiin liittyvää esineistöä. Näiden erityispiirteiden pohjalta vuonna 2000 päättyneessä Museoprojektissa laadittiin Ylivieskan ja Haapajärvi-Nivalan seutukuntien kotiseutumuseoille omat erikoistumisalat, joille pyrittiin saamaan näkyvyyttä museoissa. Näin muodostuivat näkyville esimerkiksi Haapaveden koulumuseo, Ylivieskan museon maitokannukokoelma ja Pyhäjärven kirjastolla oleva esihistoria-osasto.

Perinteisen kotiseutumuseotyön vahvuuksien hyödyntämisen lisäksi pyrimme tuomaan uusia tuulia museotoimintaan juuri erikoistumisen ja kokoelmien helmien hyödyntämisen kautta. Museoesineistö on aina arvokasta, ja sen säilymisestä tulee kantaa huolta, mutta joukosta löytyy myös poikkeuksellisen kiinnostavaa esineistöä: Vihannin kotiseutumuseon jalkapuu, Raution sepänpaja kärryineen, Kalajoella Efraim Kilpeläisen upea, erikoismallinen kannel, Piippolan Viitainahon museossa lisäksi Vähäpuheisen metsästysase ja niin edelleen. Esille nostettavaa riittää kyllä, ja erikoistumisteemoja voi tarvittaessa muokata ja uudistaa siinä missä perusnäyttelyäkin.

Museoilla olevia kaksoiskappaleita (tyypillisesti kirnuja, piimäleilejä, kala-astioita, rukinlapoja ym.) voidaan hyödyntää kouluille suunnattavissa matkalaukkunäyttelyissä. Näin museoiden varastoihin kerääntyneet esineet saadaan hyödynnettyä, samalla myös varastoissa olevien esineiden kuntoa kartoitetaan.

Esitteet, oppaat ja mainokset kuntoon

Vaikka museot eivät ole tuottoa tavoittelevia laitoksia, on mainontaan ja markkinointiin syytä panostaa osana museoiden saavutettavuutta. Museon kokoelmat eivät saa olla itseisarvo, vaan niiden on oltava ihmisten saatavilla. Ihmisillä on myös oltava tietoa, mitä museoilla on tarjottavana, ja miten museoihin pääsee tutustumaan.

Kotiseutu ajassa -hanke laatii alueen museoille yhteisen oppaan matkailijoille jaettavaksi. Opas esittelee alueen kotiseutumuseoiden sijainnin, tarjonnan ja aukioloajat. Tämä luonnollisesti vaatii museoilta pitkäaikaista sitoutumista ilmoitettaviin aukioloaikoihin. Käytännössä opas laaditaan niin, että siihen merkitään ns. vähittäisaukioloajat, joiden ulkopuolellakin museot voivat olla avoinna. Lisäksi oppaassa ilmoitetaan museoiden yhteystiedot, jotta halukkaat voivat sopia omaan aikatauluunsa sopivan esittelyajan. Sopimuksen mukaan esitleminen onkin alueen kotiseutumuseoissa tuttua työtä.

Alueen museoiden yhteinen opas toteutetaan myös Internet-versiona, ja karttatietojen saaminen esimerkiksi google-mapsiin selvitetään mahdollisuuksien mukaan.

Myös museoiden omiin ilmoituksiin ja esitteisiin kiinnitetään huomiota. Joiltakin museoilta ajantasainen esite puuttuu kokonaan. Tarkoituksena on laatia persoonalliset ja kiinnostusta herättävät esitteet, joissa esitellään museoiden erityispiirteitä.

Yhteistyötä tiivistämällä museot osaksi kulttuuri- ja matkailupalveluita

Hyvin hoidettu museo on ehdottomasti yksi paikkakuntansa vetonauloista. Kotiseutu ajassa – hankkeen toimesta tullaan tiivistämään museoiden ja alueen matkailuyrittäjien sekä virkistys- ja kuntoutuslaitosten välistä yhteistyötä. Laadukkaiden esitteiden jakaminen matkailijoiden suosimissa paikoissa, sekä pienimuotoisten näyttelyiden järjestäminen esimerkiksi virkistys- ja kuntoutuslaitosten tiloihin tuo helposti paikalliskulttuuria ja –historiaa esille.

Hankkeen toimialueella järjestetään mittaviakin yleisötapahtumia vuosittain, esimerkiksi Haapavesi Folk-festivaalit sekä Oulaisten Wanhan Woiman Veteraanikonepäivät. Myös pienemmän mittakaavan tapahtumia järjestetään, jokaisella paikkakunnalla pidetään vähintäänkin pitäjäpäivät tai muu vastaava kotiseututapahtuma kerran kesässä. Näiden tapahtumien ja muun kulttuuritoiminnan huomioiminen museotyössä on tärkeää. Yksinkertaisimmillaan yhteistyötä voidaan tehdä levittämällä tapahtumapaikalle museon mainoksia, ja laajentamalla aukioloaikoja tapahtumien ajaksi. Myös erillisten näyttelyiden laatimisesta tapahtumiin on hyviä kokemuksia ainakin Haapavesi folk-festivaaleilla (mm. 2004 kuvanäyttely Pasi Jääskeläisestä, 2005 ”Tiedettä ja taidetta haapavetiseen malliin”, näyttely Viina-Matista ja ortotopologi Aapo Heikkilästä).

Muuttuva maaseutu, muuttuva museotyö

Kotiseutumuseotyö elää mukana kehityksessä. Kuntaliitosten aiheuttamat muutokset vaikuttavat myös museotyöhön. Hankkeen puitteissa pyritään arvioimaan kuntaliitosten vaikutusta, ja arvioimaan kuntaliitoskuntien kotiseutumuseoiden toimintaa uudelleen. Erityisesti uudelleenarviointia tulee tehdä kunnan omistamien ja hallinnoimien museoiden osalta.

On tärkeää selvittää myös yhteistyömahdollisuudet Raahen museotoimen sekä maakuntamuseon kanssa. Kotiseutumuseotyön ongelmana on, että maakuntamuseotutkija koetaan kaukaiseksi ja liian arvokkaaksi tahoksi. Alueelle kaivataan tahoja, jolta pyytää museoammattillista apua myös pienemmissä, arkiseen museotyöhön liittyvissä käytännön asioissa.

Koska tarvetta alueella toimivalle museoammattilaiselle on, on tärkeää myös arvioida vakituisten museoammattilaisten palkkaamisen edellytyksiä, mm. selvittää valtionosuuden perusteet, sekä laatia työnjako museoammattilaisten kesken. Myös suhde maakuntamuseoon ja maakuntamuseotutkijaan on selvitettävä.

Hankkeen toiminta-ajatuksena on päästä käsiksi arkiseen museotyöhön kunkin museon lähtökohdista käsin. Pienten epäkohtien korjaaminen sujuu museoammattilaiselta helposti ja nopeasti, ja isompiinkin töihin pyritään pääsemään käsiksi. On tärkeää muistaa, että museoiden yksilöllisyys tulee säilymään. Hankkeen tarkoitus ei ole heikentää paikallidentiteettejä, vaan pikemminkin vahvistaa niitä. Hankkeen tulee huomioida myös museoiden voimavarat, jotka vaihtelevat kovasti.

Onnistuneen museokäynnin suola on laadukas esittely. Hankkeen tavoitteena on nykyisten museonhoitajien ajan saatossa hioutuneiden esittelykierrosten tallentaminen kirjalliseen muotoon, ja tämän "hiljaisen tiedon" hyödyntäminen. Valitettavan usein museoesittelyn parhaat palat ovat vain museota pääasiallisesti hoitavan ihmisen muistissa, ja muistinvaraisen tiedon katoavaisuus tulee yllättämään kotiseutumuseot tulevien vuosikymmenten aikana.

Yhteistyöverkosto hankkeen perintönä

Hankkeen tavoitteena on mahdollistaa alueellisten museoammattilaisten palkkaaminen alueen museoiden käyttöön. Vaikka tämä tavoite ei toteutuisikaan, jää hankkeen päätyttyä alueelle museoiden ja muiden toimijoiden välinen yhteistyöverkosto, sekä laatuaan ja saavutettavuuttaan parantaneet, omiin erikoisaloihinsa painottuen toimivat museot.

Myös museotoimijoiden ja –esittelijöiden "hiljainen tieto" on saatu tallennettua, ja sen perusteella laaditut esittelyrungot parantavat oleellisesti museoesittelyjen laatua ja täten niiden kiinnostavuutta. Tiedon säilyminen ja käytettävyys varmistavat museoiden toiminnan jatkuvuuden myös kerätyn tiedon, ei ainoastaan esineiden, kannalta. Museoiden imago paranee, ja ne voidaan nostaa helposti näkyväksi osaksi alueen kulttuuritarjontaa.

Arvio esiselvityksen hyödyistä

Jo esiselvityksen aikana on saavutettu näkyviä tuloksia alueen museotyössä. Suurimpana yksittäisenä asiana Oulaisten kotiseutumuseon huonon kunnan toteaminen, jonka seurauksena rakennuksen katto suojattiin pressulla, ja jatkosta keskustellaan kaupungin puolella. Toivottavasti asiassa päästään pikaiseen ratkaisuun.

Maakuntamuseotutkija Terttu Pellikka on ilmaissut tyytyväisyytensä esiselvitykseen, sillä esiselvityksessä kerättyjen tietojen perusteella hänenkin tietonsa museoista päivittyivät. Pellikalta saimme myös erittäin hyödyllisiä vinkkejä sekä taustatietoa hankesuunnitelman laatimiseen. Yhteistyö toimi siis molempia osapuolia hyödyttävästi.

Museoilla käytännön työtä ei esiselvityksen puitteissa tiukan aikataulun vuoksi ehditty tekemään. Museokäynneillä kuitenkin Jaana Juntto-Rautio antoi opastusta ja neuvoja museonhoitajia askarruttaneissa käytännön museotyöhön liittyvissä asioissa.

Esiselvityksessä laadittiin kattava selostus alueen museoiden tämän hetkisestä tilanteesta ja toiminnasta. Hankesuunnitelma laadittiin kolmivuotista hanketta silmällä pitäen. Hankkeen tavoitteena on työllistää kaksi kokoaikaista museoalan ammattilaista, ja lisäksi 4-8 harjoittelijaa sekä vähintään yksi kesätyöntekijä ainakin niille museoille, joilla ei kesätyöntekijöitä ole syystä tai toisesta ollut.

Taloudellisten resurssien niukkuuden lisäksi esiin nousi tekijöiden puute. Joillakin alueen museoilla on puute talkooväestä, eikä museota ylläpitävä yhdistys toimi riittävästi. Mikäli huonosti hoidettu museo on kunnan omistuksessa, joudutaan pohtimaan erityisen tarkoin, mikä on todellinen syy huonon hoidon taustalla. Esimerkiksi museon aukipitämisen järjestäminen koululaisia työllistämällä neljäksi viikoksi kesällä ei voi olla kunnalle ylitsepääsemätön rahallinen ongelma. Vastuuhenkilöiden puute sekä puutteellinen museoalan tuntemus nousivat päällimmäisiksi tekijöiksi ongelmaa pohdittaessa. Selkeästi tilausta ja tarvetta alueella toimivalle museoammattilaiselle on.

Alueen hyvin hoidetut museot ovat hyvässä kunnossa, eikä saavutettavuudessa ole ongelmia. Myös kävijämäärät korreloivat museon hoitotason kanssa. Museoalan opiskelijoiden palkkaaminen harjoittelua suorittamaan kannattaa, sillä ammattitaitoinen kädenjälki näkyy näyttelyiden käytettävyydessä. Vakinaisen museoammattillisen työvoiman puute vaivaa myös näissä museoissa, sillä ohjauksen järjestäminen on hankalaa. Hyvin hoidettujen museoiden toiminnasta kuitenkin näkee, että ammattitaitoisen työvoiman käyttäminen ja aktiivinen toiminta museon hyväksi kannattaa.